

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 25. listopada 2022.

Analiza presude

K.I. protiv Francuske
br. zahtjeva 5560/19

povreda čl. 3. Konvencije – zabrana mučenja (postupovni aspekt)

Francuske vlasti donoseći odluku o protjerivanju podnositelja zahtjeva nisu uzele u obzir činjenicu da je podnositelj, iako mu je oduzet izbjeglički status, i dalje ispunjavao materijalne uvjete da se mogao smatrati izbjeglicom

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, 15. travnja 2021. presudio je da bi protjerivanje podnositelja zahtjeva u Rusku Federaciju, bez *ex nunc* procjene rizika od zlostavljanja, predstavljalo povredu članka 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) u postupovnom aspektu.

Podnositelju zahtjeva, ruskom državljaninu čečenskog podrijetla, odobren je status izbjeglice u Francuskoj. Nekoliko godina poslije, pariški kazneni sud osudio ga je na pet godina zatvora zbog kaznenog djela zločinačkog udruživanja radi počinjenja terorizma jer je organizirao svoj odlazak u ratnu zonu u Siriji gdje se borio kao član džihadističke skupine. Francuski ured za izbjeglice i osobe bez državljanstva (dalje: OFPRA) podnositelju je ukinuo status izbjeglice sukladno članku L. 711 6 2° Zakona o imigraciji i azilu iz razloga što je podnositelj bio pravomoćno osuđen za kazneno djelo terorizma i jer je njegova prisutnost u Francuskoj predstavlja ozbiljnu društvenu prijetnju. U žalbenom postupku koji je podnositelj pokrenuo pred francuskim Nacionalnim sudom za azil (dalje: CNDA), OFPRA je objasnila svoju odluku argumentom da se u podnositeljevom slučaju treba primijeniti klauzula o isključenju, predviđena člankom 1(F)(a) i (c) Ženevske konvencije o statusu izbjeglica¹ (dalje: Ženevska konvencija). Naime, radnje koje su se mogle pripisati zločinačkoj skupini kojoj se podnositelj pridružio u Siriji bile su usporedive sa zločinima protiv čovječnosti i ratnim zločinima, dok su se teroristički akti za koje je osuđen u Francuskoj mogli okarakterizirati kao postupci u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda. CNDA je potvrdio odluku OFPRA-e o ukidanju podnositeljevog izbjegličkog statusa, a tu odluku je potvrdio i *Conseil d'État*. Francuske vlasti izdale su nalog za protjerivanje podnositelja u Rusku Federaciju kojem nalogu se podnositelj usprotivio, ali bezuspješno.

¹ „Određbe ove Konvencije neće se primjenjivati na osobu za koju postoje ozbiljni razlozi za sumnju: (a) da je počinila zločin protiv mira, ratni zločin, ili zločin protiv čovječnosti, propisan međunarodnim dokumentima;

...

(c) da je kriva za postupke koji su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda“

Pred Europskim sudom podnositelj zahtjeva je tvrdio da bi ga protjerivanje u Rusiju izložilo postupanju protivnom članku 3. Konvencije.

Europski sud je ponovio da države ugovornice imaju pravo kontrolirati ulazak, boravak i protjerivanje stranaca na svom teritoriju (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], st. 113.)², međutim one mogu biti odgovorne prema Konvenciji ako postoje značajni razlozi za sumnju da će stranac u državi u koju se protjeruje biti suočen sa stvarnim rizikom od postupanja protivnog čl. 3. Konvencije. U tim okolnostima, ovaj članak podrazumijeva obvezu da se stranac ne protjera u tu državu (*Saadi protiv Italije* [VV], st. 124. i 125.).

Apsolutni karakter prava zajamčenog člankom 3. Konvencije znači da ovaj članak ne predviđa iznimke i nikakva odstupanja čak ni u slučaju izvanrednog stanja koje prijete opstanku naroda (*Selmouni protiv Francuske* [VV], st. 95.). To znači da Europski sud ne ispituje navode o terorističkim aktivnostima podnositelja zahtjeva jer oni nisu relevantni za analizu temeljem članka 3. (*Ismoilov i drugi protiv Rusije*, st. 126.). Stoga, ako postoje značajni razlozi za sumnju da će stranac u državi u koju se protjeruje biti suočen sa stvarnim rizikom od zlostavljanja, protjerivanje će biti u suprotnosti s Konvencijom čak i kada se smatra da osoba koja se protjeruje predstavlja prijetnju nacionalnoj sigurnosti države ugovornice (*O.D. protiv Bugarske*, st. 46.).

Sukladno načelu *ex nunc* procjene okolnosti, ako podnositelj zahtjeva još nije protjeran, Europski sud procjenjuje rizik onda kada razmatra predmet. To znači da se moraju uzeti u obzir i one informacije koje su izašle na vidjelo nakon donošenja konačne odluke domaćih vlasti (*D i drugi protiv Rumunjske*, st. 62.).

Nadalje, sukladno načelu supsidijarnosti, u predmetima koji se tiču protjerivanja tražitelja azila, Europski sud ne ispituje zahtjeve za azil niti provjerava poštuju li države svoje obveze prema Ženevskoj konvenciji o statusu izbjeglica, već ispituje je li njihova procjena rizika od zlostavljanja u slučaju protjerivanja primjerena i dovoljno potkrijepljena činjenicama iz domaćih i drugih pouzdanih i objektivnih izvora³. Ta procjena podrazumijeva ispitivanje uvjeta u državi odredišta u svjetlu standarda članka 3. Konvencije. Ovi standardi zahtijevaju da zlostavljanje s kojim bi se stranac navodno suočio mora doseći minimalnu razinu ozbiljnosti kako bi ušlo u opseg članka 3. Konvencije, što ovisi o okolnostima svakog pojedinog slučaja (*A.M. protiv Francuske*, st. 114.).

U načelu je na podnositelju zahtjeva teret dokazivanja postojanja značajnih razloga za sumnju da će, u slučaju protjerivanja u državu odredišta, biti podvrgnut postupanju suprotnom čl. 3. (*F.G. protiv Švedske* [VV], st. 112.)⁴. Kada su takvi dokazi izneseni, onda je na tuženoj državi teret otklanjanja sumnje o tom riziku (*Saadi protiv Italije* [VV], st. 129.).

Razmatrajući odnos konvencijskog prava, prava EU i Ženevske konvencije, Europski sud je utvrdio da prema članku 14. stavcima 4. i 5. Direktive 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba

² Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

³ Primjerice materijali i izvješća drugih država ugovornica ili trećih država, specijaliziranih agencija Ujedinjenih naroda i nevladinih organizacija (*NA. protiv Ujedinjene Kraljevine*, st. 119.).

⁴ Sažetak presude dostupan je na [hrvatskom jeziku](#)

koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite⁵ (dalje: Direktiva 2011/95), načelo *non refoulement* i određena prava sadržana u pravu EU-a na temelju Ženevske konvencije primjenjiva su na svaku osobu prisutnu na teritoriju države članice EU koja ispunjava materijalne uvjete da se može smatrati izbjeglicom, čak i ako toj osobi nije službeno odobren izbjeglički status ili mu je taj status povučen (*N.D. i N.T. protiv Španjolske* [VV], st. 183.). Sud Europske unije, u kontekstu zahtjeva za prethodnu odluku o pitanju ostaje li u smislu Direktive 2011/95 osoba izbjeglicom i nakon oduzimanja službenog statusa izbjeglice, može biti pozvan odlučiti o valjanosti odredbe prava EU-a *in abstracto* ⁶.

Europski sud nije nadležan primjenjivati ili ispitivati navodne povrede prava EU osim ako i u mjeri u kojoj su te povrede mogle uzrokovati povredu prava i sloboda zaštićenih Konvencijom. Do dana donošenja presude u ovom predmetu, Europski sud nije odlučivao o razlici koja, u pravu EU-a i domaćem pravu, postoji između statusa izbjeglice i činjenice da netko ispunjava materijalne uvjete da se smatra izbjeglicom. Konvencija ne štiti pravo na azil kao takvo, već je zaštita koju pruža ograničena na prava koje sadržava, uključujući i pravo iz članka 3. Konvencije. Taj članak zabranjuje vraćanje stranca koji je pod jurisdikcijom jedne od država ugovornica u smislu članka 1. Konvencije, u državu u kojoj bi se suočio sa stvarnim rizikom podvrgavanja nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili čak mučenju. Stoga taj članak obuhvaća zabranu protjerivanja u smislu Ženevske konvencije (vidi *N.D. i N.T. protiv Španjolske* [VV], st. 188.).

Primjenjujući gore navedena načela na predmet podnositelja zahtjeva, Europski sud je najprije ispitao opću situaciju u regiji Sjevernog Kavkaza te zaključio da tamošnja situacija nije bila takva da bi svako udaljšavanje iz Francuske u Rusku Federaciju predstavljao povredu članka 3. Konvencije. Slijedom toga, ispitao je podnositeljeve osobne okolnosti kako bi utvrdio sprječavaju li one njegovo vraćanje u tu državu.

Glavni argument podnositelja zahtjeva bio je da su ruske i čečenske vlasti upoznate s njegovom kaznenom osudom u Francuskoj i da su pokazale poseban interes za njega zbog povezanosti s džihadističkom skupinom u Siriji. Europski sud je utvrdio da nije bilo nikakvih dokaza za to, što proizlazi i iz činjenice da Rusija nikada nije zatražila izručenje podnositelja zahtjeva od Francuske niti je tražila presliku presude kojom je on osuđen za kaznena djela povezana s terorizmom. Osim toga, čak i ako bi podnositelj pri povratku u Rusiju bio podvrgnut određenim provjerama i nadzoru, te mjere ne bi nužno predstavljale postupanje zabranjeno

⁵ 4. Države članice mogu opozvati, poništiti ili odbiti obnoviti status izbjeglice koji je odobrilo izvršno, upravno, sudsko ili neformalno sudsko tijelo ako:

(a) postoje opravdani razlozi da dotična osoba predstavlja opasnost za sigurnost države članice u kojoj se nalazi;
(b) dotična osoba, s obzirom da je pravomoćno osuđena za teško kazneno djelo, predstavlja opasnost za društvo države članice.

5. U slučajevima koji su opisani u stavku 4., države članice mogu odlučiti ne odobriti status izbjeglice ako takva odluka još nije bila donesena.

⁶ *M i drugi protiv Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (C-391/16, C-77/17 i C-78/17):

„92. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da svojstvo „izbjeglice“, u smislu članka 2. točke (d) Direktive 2011/95 i članka 1. odjeljka A Ženevske konvencije, ne ovisi o službenom priznanju tog svojstva odobravanjem „statusa izbjeglice“ u smislu članka 2. točke (e) te direktive, u vezi s njezinim člankom 13...

100. Iz toga proizlazi da se odredbe članka 14. stavaka 4. do 6. Direktive 2011/95 ne mogu tumačiti na način da je učinak opoziva statusa izbjeglice ili odbijanja odobravanja tog statusa uskraćivanje svojstva izbjeglice, u smislu članka 1. odjeljka A Ženevske konvencije, predmetnom državljaninu treće zemlje ili osobi bez državljanstva koji ispunjavaju materijalne uvjete iz članka 2. točke (d) te direktive, u vezi s odredbama njezina poglavlja III., i stoga njihovo isključenje iz međunarodne zaštite koja im se na temelju članka 18. Povelje mora jamčiti u skladu s navedenom konvencijom.“

člankom 3. Konvencije ([A.S. protiv Francuske](#), st. 62.). Naime, pritvor i ispitivanje pa i naknadna osuda podnositelja u državi odredišta sami po sebi nisu u suprotnosti s Konvencijom, stoga je ispitivanje trebalo ograničiti na pitanje bi li podnositelj zahtjeva, u slučaju protjerivanja u Rusiju, bio zlostavljan protivno članku 3.

S tim u vezi, Europski sud je istaknuo da je podnositelja potrebno razlikovati od tražitelja azila koji su upravo pobjegli iz svoje države i koji se stoga mogu smatrati ranjivima zbog svega što su prošli tijekom migracije ([Ilias i Ahmed protiv Mađarske](#) [VV], st. 192.⁷). Situacija podnositelja zahtjeva bila je drugačija jer je njemu status izbjeglice dodijeljen nakon što je stigao u Francusku 2011., a ukinut mu je 2016. zbog kaznene osude nakon što je gotovo dva mjeseca proveo u Siriji. Iz ovih činjenica Europski sud nije mogao zaključiti da se podnositelja trebalo okarakterizirati kao "ranjivog".

Nadalje, Europski sud je primijetio da je iz sudske prakse Suda EU kao i iz prakse *Conseil d'État* bilo jasno da je, unatoč opozivu njegovog statusa na temelju članka L. 711-6 Zakona o imigraciji i azilu, podnositelj zahtjeva i dalje bio izbjeglica. Činjenica da je osoba izbjeglica element je koji domaće vlasti moraju uzeti u obzir kada ispituju rizik s kojim bi se ta osoba navodno suočila u slučaju protjerivanja ([Shiksaitov protiv Slovačke](#), st. 70.-71.). Tu činjenicu francuske vlasti nisu uzele u obzir kada su donijele nalog o protjerivanju podnositelja zahtjeva u Rusiju. To ne znači da francuske vlasti ne bi, nakon temeljitog i potpunog ispitivanja podnositeljeve osobne situacije i provjere je li još uvijek bio izbjeglica ili ne, mogle doći do zaključka da za njega ne postoji rizik prema članku 3. Konvencije ako bude protjeran u Rusiju. Međutim, Europski sud je primijetio da je CNDA u sličnim predmetima utvrdila da se pojedinca ne bi smjelo udaljiti u državu njegove nacionalnosti na temelju toga što je, iako je izgubio izbjeglički status, ostao izbjeglica⁸.

Slijedom navedenog, Europski sud je jednoglasno presudio da je došlo do povrede članka 3. Konvencije u njegovom postupovnom aspektu, jer nadležna tijela nisu provela *ex nunc* procjenu stvarnog rizika s kojim bi se podnositelj zahtjeva suočio ako bi bio vraćen u Rusiju.

Europski sud je utvrdio da je samo utvrđenje povrede dovoljno za naknadu nematerijalne štete, dok je na ime troškova i izdataka podnositelju dosudio iznos od 3.750,00 eura.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2022. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskom sudom za ljudska prava

⁷ Analiza presude dostupna je na [hrvatskom jeziku](#)

⁸ uključujući i predmet protjerivanja u Rusiju ruskog državljanina čečenskog podrijetla s profilom sličnim onom podnositelja zahtjeva